Forslag til Rådets beslutning om vedtagelse af årsberetningen 1990—1991 om den økonomiske situation i Fællesskabet og fastlæggelse af retningslinjerne for den økonomiske politik i Fællesskabet i 1991 — Revideret udgave

(91/C 190/02)

KOM(91) 185 endelig udg.

(Forelagt af Kommissionen den 24. maj 1991)

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets beslutning 90/141/EØF af 12. marts 1990 om gennemførelse af gradvis konvergens i den økonomiske politik og de økonomiske resultater i første etape henimod Den Økonomiske og Monetære Union [1], særlig artikel 4,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet, og

under henvisning til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Årsberetningen 1990—1991, der er knyttet til denne beslutning, vedtages, og retningslinjerne for den økonomiske politik i Fællesskabet som anført i nævnte beretning fastlægges.

Artikel 2

Denne beslutning er rettet til medlemsstaterne.

---

[1] EFT nr. L 78 af 24. 3. 1990, s. 24.

ØKONOMISK ÅRSBERETNING 1990/91: REVISION

Kapitel I i marts-udgaven af økonomisk årsberetning 1990—1991, der behandlede udsigterne på kort sigt, erstattes af de første to kapitler om den økonomiske situation og udsigterne.

Kapitel II i den tidligere beretning, der omhandlede de økonomiske politiske opgaver under første etape af ØMU, gælder fortsat. De vigtigste henstillinger og eventuelle justeringer er anført i kapitel III i denne beretning.

INDHOLD

Side

Indledning ... 21

I. DEN ØKONOMISKE SITUATION I 1990 OG BEGYNDELSEN AF 1991 ... 21

A. Opbremsning i væksten i EF ... 21

1. Forværringen af de internationale forhold ... 22

1.1. USA ... 22

1.2. Central- og Østeuropa ... 23

1.3. Udsving i dollarkursen ... 23

2. Konjunkturtilpasning i EF ... 24

3. Golf-krisen og den svækkede tillid ... 26

B. Konjunkturtilbageslag i Det Forenede Kongerige ... 26

C. Foreningen af de to Tysklande ... 27

D. Inflation og beskæftigelse ... 28

II. UDSIGTERNE FOR 1991 OG 1992 ... 29

A. Risikofaktorer ... 29

B. De økonomisk-politiske problemer ... 30

1. Rentabilitet, vækst og beskæftigelse ... 30

2. Inflation ... 31

3. Budgetmæssig konvergens ... 32

4. Utilstrækkelig opsparing ... 33

III. ØKONOMISK-POLITISKE KONKLUSIONER ... 34

A. Fastholdelse af et stabilitets- og vækstfremmende klima ... 34

B. Udvikling af EF's potentiel ... 34

1. Gennemførelsen af det indre marked ... 35

2. Styrkelse af den økonomiske og sociale samhørighed ... 35

3. Strukturtilpasninger ... 36

4. Miljøudfordringen ... 37

C. Mulighederne for at opnå en bedre konvergens ... 37

1. Pris- og omkostningskonvergens ... 37

2. Konvergens i budgetpolitikken ... 39

3. Konvergens i de eksterne positioner ... 42

DET EUROPÆISKE FÆLLESSKAB I 1990'ERNE: PÅ VEJ MOD DEN ØKONOMISKE OG MONETÆRE UNION

INDLEDNING

De økonomiske udsigter for EF i indeværende år er langt mindre gunstige end det så ud til sidste efterår. I 1991 forventes produktionen i EF at stige med under 1 1/2 %, dvs. det halve af stigningstakten i 1990. Som følge heraf vil væksten i beskæftigelsen sandsynligvis aftage væsentligt til under 1/4 %. Denne svage stigningstakt vil være utilstrækkelig til at opsuge den forventede stigning i arbejdsstyrken, hvilket vil få arbejdsløsheden til at stige til 8,7 % i 1991. På trods af denne afmatning i aktiviteten forventes inflationen generelt at holde sig på et forholdsvis højt niveau (5 %).

Den forværring i EF's økonomi der forventes i 1991, kan kun til dels tilskrives begivenhederne i Golfen. Stigningen i oliepriserne i andet halvår af 1990 og den efterfølgende svækkelse i erhvervslivets og forbrugernes tillid er utvivlsomt en direkte følge af Golf-krisen. I nogle EF-lande var der dog allerede længe før august 1990 begyndt at opstå problemer. Den udenlandske efterspørgsel faldt, hvilket fik negative følger for væksten i investeringerne, og den nødvendige korrektion af de makroøkonomiske uligevægte lagde i nogle lande en dæmper på den indenlandske efterspørgsel.

Til trods for nedgangen i den verdensøkonomiske aktivitet for øjeblikket er der gode udsigter til en stærkere vækst. Det ser nu ud til, at Golf-krisens virkninger på tilliden, inflationen og væksten har været mindre og mere kortvarige, end man oprindelig frygtede. Og der er begyndende tegn på, at det forholdsvis kraftige konjunkturtilbageslag i visse industrilande — herunder USA og Det Forenede Kongerige — er ved at standse.

De fundamentalt sunde vækstbetingelser i EF skulle derfor på ny komme til at gøre sig gældende. Dette gælder genetableringen af den rentabilitet, man oplevede i 1980'erne, en vis nedbringelse af de uholdbart store budgetunderskud, det seneste tiårs strukturreformer, der har taget sigte på at få markederne til at fungere bedre, et mere holdbart betalingsbalancemønster og — sidst men ikke mindst — udsigterne til den europæiske integration.

Disse faktorer har bidraget til de relativt gode resultater perioden 1983—1990. For yderligere at forbedre grundlaget for en varig ikke-inflatorisk vækst med henblik på at begynde den sidste fase af den økonomiske og monetære union må politikerne søge at konsolidere og forbedre de allerede opnåede gevinster gennem en fortsættelse af den politik, der har været baggrunden for de forbedrede resultater i 1980'erne.

Med en sådan politik forventes det, at man i årets løb kan vende det seneste økonomiske tilbageslag i EF. Den generelle situation forventes at blive forbedret i 1992 med en vækst i BNP på 2 1/4 %. Men da virkningerne først slår igennem senere, forventes samme stigning i beskæftigelsen som i 1991 (0,2 %) og dermed en yderligere beskeden stigning i arbejdsløsheden til 9,2 %.

Stabilitet er en væsentlig forudsætning for udvikling af EF's potentiel. Derfor bør der fortsat føres en stram finans- og pengepolitik. Finanspolitikken bør i større udstrækning understøtte pengepolitikken. Ud fra dette synspunkt er det foruroligende, at budgetkonsolideringen er gået i stå, især da den økonomiske og monetære unions første etape skærper kravene til konvergens i priser og omkostninger samt i budget- og betalingsbalanceforholdene. Der skal fortsat ske en betydelig tilpasning i nogle medlemsstater. En hurtig gennemførelse af de økonomisk-politiske henstiller er derfor af væsentlig betydning for en vellykket forberedelse af den endelige overgang til den økonomiske og monetære unions anden og tredie etape.

I. DEN ØKONOMISKE SITUATION I 1990 OG BEGYNDELSEN AF 1991

A. Opbremsning i væksten i EF

I det forløbne år har verdensøkonomien skullet tilpasse sig efter flere begivenheder, nemlig opløsningen af planøkonomierne i Østeuropa, foreningen af de to Tysklande, den voksende usikkerhed i Sovjetunionen og endelig Golf-krisen. EF har klaret sig forholdsvis godt igennem denne vanskelige internationale situation, ikke mindst på grund af den kraftige stimulering, der på kort sigt skyldes foreningen af de to Tysklande, og mere varigt den gradvise gennemførelse af programmet for det indre marked. Man kunne dog ikke forhindre en yderligere opbremsning af væksten i EF's BNP; den reale vækst forventes således at falde til kun 1 1/2 % i 1990, dvs. ca. det halve af væksten i 1990 og ca. 2 procentpoint mindre end i 1989 (tabel 1).

TABEL 1

Nøgletal for EF's økonomi

(årlige procentvise ændringer)

	1984—1987	1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
BNP i faste priser	+2,6	+4,0	+3,3	+2,7	+1,4	+2,3
beskæftigelse	+0,6	+1,6	+1,6	+1,6	+0,2	+0,2
inflation (2)	+5,1	+3,7	+4,9	+5,0	+5,0	+4,6
investeringer	+3,3	+9,0	+6,7	+4,3	+0,8	+3,7
heraf maskiner m.v.	+6,1	+10,4	+8,4	+4,7	+0,2	+4,4
reale lønomkostninger pr. produceret enhed	−1,1	−1,1	−0,7	+0,6	+0,3	−0,7

(1) Prognose.
(2) Forbrugerprisdeflator.

Dette resultat skyldes en række forskellige faktorer, såsom:

— forværringen af de internationale forhold;

— konjunkturtilpasning i EF;

— Golf-krisen og den deraf følgende svækkelse i erhvervslivets og forbrugernes tillid.

1. *Forværringen af de internationale forhold*

Fra begyndelsen af 1990 og indtil første kvartal 1991 blev de internationale forhold konstant forværret: der skete en betydelig afmatning i den økonomiske aktivitet i USA, Canada og Australien, og ændringerne i Central- og Østeuropa havde en kontraktiv virkning på aktiviteten. Endelig forstærkede Golf-krisen de svage tendenser i de fleste lande, navnlig i Mellemøsten og Latinamerika. Uden for EF aftog væksten i BNP i faste priser fra 3,2 % i 1989 til 1,7 % i 1990 og vil sandsynligvis aftage yderligere i 1991 (til 1 %). Som følge heraf voksede efterspørgslen efter importvarer i tredjelande kun med ca. 4 % i 1990 og skønnes at ville stige med 3,5 % i 1991, dvs. under halvdelen af den tidligere vækst (7,4 % i 1989).

1.1. USA

Det længde ventede konjunkturtilbageslag i USA begyndte omkring midten af 1989 og blev mere markant i løbet af 1990. Der blev konstateret et kraftigt fald i forbrugsudgifterne, i boligbyggeriet og i erhvervsinvesteringerne. Den undgåelige stramning af pengepolitikken i 1989 kombineret med den private sektors stigende gæld, der i 1990 blev efterfulgt af kreditrestriktioner på grund af strammere regler for pengeinstitutterne, lagde en bremse på den indenlandske efterspørgsel.

Efterspørgslen blev yderligere formindsket på grund af olieprisstigningen i andet halvår 1990. Som følge heraf aftog væksten i BNP i faste priser fra 4,6 % i 1988 til 1,0 % i 1990 og vil igen blive meget beskeden i 1991, selv om der sker et opsving senere på året (tabel 2).

TABEL 2

USA, de vigtigste økonomiske indikatoren

(i % eller i % af BNP)

	1984-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
BNP i faste priser	+4,4	+2,8	+1,0	+0,1	+1,6
indenlandsk efterspørgsel	+4,6	+2,2	+0,5	-0,5	+1,4
investeringer	+6,5	+2,7	-0,1	-3,1	+5,7
forbrugerpriser	+3,5	+4,5	+5,0	+4,5	+4,9
balance/statsfinanserne (2)	-3,9	-2,0	-2,4	-1,8	-2,4
betalingsbalancens løbende poster	-2,9	-1,9	-1,8	-0,3	-0,9

(1) Prognose
(2) De offentlige administrationer

1.2. Central- og Østeuropa

De nye demokratisk valgte regeringer i Central- og Østeuropa har indledt omfattende reformprogrammer for at integrere deres lande i verdensøkonomien. Da der er tale om gennemgribende reformer, er indledningen af reformprocessen en kritisk fase. Selv om der lidt efter lidt iværksættes væsentlige markedsorienterede politikker, tilpasser virksomhederne sig kun gradvis til de nye forhold, og produktionen er stærkt begrænset, da en stor del af kapitalapparatet er forældet i den internationale konkurrence. Under disse omstændigheder vil produktionen uvægerligt falde i begyndelsen.

Desuden sker den nødvendige strukturomlægning under temmelig ugunstige forhold, da de fleste lande står over for store indenlandske og udenlandske uligevægte, der er blevet akkumuleret i årenes løb, samtidig med at samhandelen inden for Comecon er brudt sammen og har medført en betydelig forværring af bytteforholdet for de Central- og Østeuropæiske lande. Vanskelighederne blev forøget af stigningen i olieprisen og den faldende efterspørgsel i de vestlige lande.

1.3. Udsving i dollarkursen

Ud over nedgangen i efterspørgslen på grund af konjunkturtilbageslaget skyldes nedgangen i EF's eksport til den øvrige verden i 1990 også en forringelse af konkurrenceevnen på grund af de europæiske valutaers appreciering i forhold til dollaren. Sidst i februar 1991 var ecuens værdi i dollar ca. 20 % højere end gennemsnittet for 1989. Siden er dollarkursen dog steget væsentligt. Yenen fluktuerede i samme periode endnu kraftigere og dens værdi i ecu var i august 1990 omkring 28 % lavere end gennemsnittet for 1989. Mere end 10 procentpoints af dette tab blev siden indhentet. Den dårligere konkurrenceevne var en af grundene til den faldende eksport og dermed den aftagende vækst i investeringerne i EF siden 1989. Dette illustrerer, at EF på trods af sin interne vækst ikke kunne undgå, at en betydelig forringelse af konkurrenceevnen gav sig udslag i en aftagende vækst i eksporten, der igen påvirkede investeringerne.

Som følge heraf aftog væksten i EF's eksport (Eur-10, uden Tyskland og Det Forenede Kongerige) fra 7,3 % i 1989 til 5,4 % i 1990, og det er sandsynligt, at den vil aftage yderligere til 4,2 % i 1991. Faldet i eksporten var særlig markant i Italien, Frankrig, Belgien og Luxembourg. Eksporten til tredjelande aftog endnu kraftigere og blev kun til dels opvejet af en øget eksport til Tyskland.

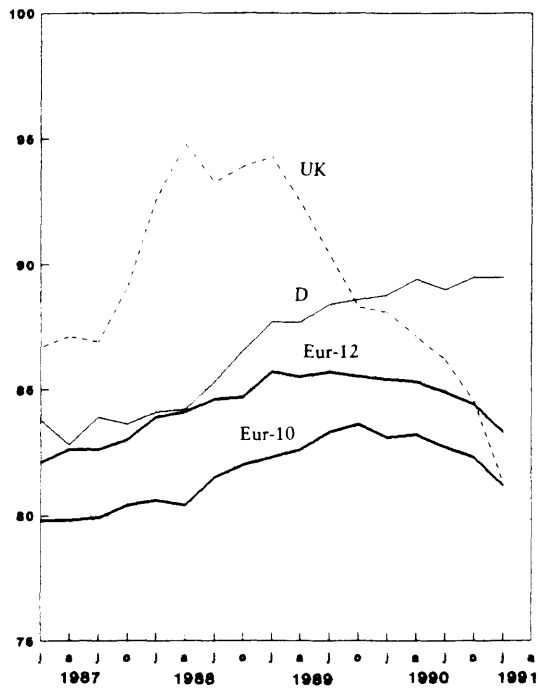
På trods af disse kraftige valutakurs fluktuationer og liberaliseringen af kapitalbevægelser, har EMS'en ikke oplevet væsentlige spændinger, selvom valutaer har skiftet positioner indenfor EMS-båndet og rentespændene gradvist er blevet reduceret.

2. *Konjunkturtilpasning i EF*

Nedgangen i efterspørgslen var til en vis grad også et konjunkturfænomen efter det stærke opsving i sidste halvdel af 1980'erne. Investeringerne voksede især markant i perioden 1987—1990 med et gennemsnit på over 7 % om året. Derfor var et vist fald uundgåeligt, da den udenlandske efterspørgsel svækkedes og overskudskapaciteten steg (diagram 1), og pengepolitikken blev strammet.

Diagram 1

Industriens kapacitetsudnyttelse i %

Selv om konjunkturtilbageslaget i EF ikke har berørt dets vækstpotentiel væsentligt, er udsigterne for investeringernes rentabilitet dog blevet forringet siden 1990: det forsatte fald i de reale lønomkostninger pr. produceret enhed siden 1981 (den bedste målestok for virksomhedernes rentabilitet) er nu gået i stå. Rentabiliteten er ikke blevet forbedret siden 1989. Forværringen var særlig markant i Det Forenede Kongerige fra 1989 til 1991 og vil sandsynligvis gøre sig gældende i Tyskland i 1991. Men også i Italien, Irland, Nederlandene, Belgien og Luxembourg er profitforbedringen i de tidligere år blevet bremset eller vendt til en forværring. Stigningen skyldes hovedsagelig de store nominelle lønforhøjelser pr. beskæftiget, gennemsnitligt over 7 % årligt i 1990 og 1991 i EF (tabel 3).

TABEL 3

Nominel løn, realløn og reale lønomkostninger pr. produceret enhed

(procentvis ændring)

	1986-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
	Nominel løn pr. beskæftiget				
EUR-10 (2)	+6,2	+6,6	+ 7,7	+6,9	+6,3
Tyskland	+3,3	+2,8	+ 4,1	+6,4	+5,5
Det Forenede Kongerige	+7,9	+8,9	+10,9	+8,5	+6,8
EUR-12	+6,0	+6,2	+ 7,5	+7,1	+6,2

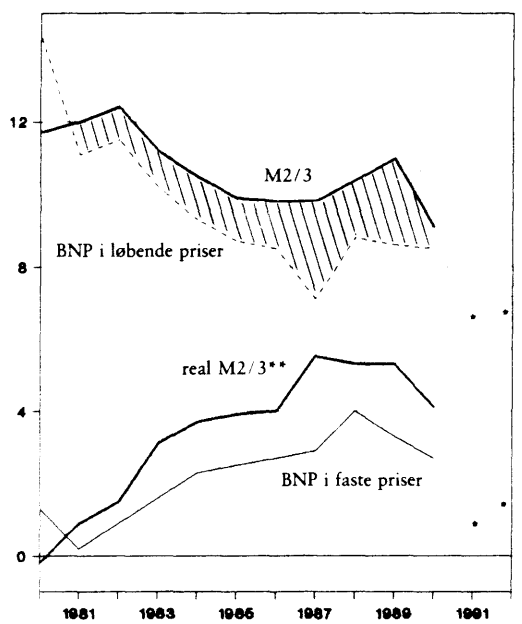
	1986-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
	Realløn pr. beskæftiget				
EUR-10 (2)	+1,9	+1,2	+ 2,4	+1,6	+1,5
Tyskland	+2,5	-0,2	+ 1,5	+2,8	+1,2
Det Forenede Kongerige	+3,2	+2,8	+ 3,4	+1,9	+1,6
EUR-12	+2,2	+1,2	+ 2,4	+1,9	+1,5
	Reale lønomkostninger pr. produceret enhed				
EUR-10 (2)	-1,2	-1,3	+ 0,5	-0,2	-0,5
Tyskland	-0,7	-1,6	- 1,2	+1,0	+0,1
Det Forenede Kongerige	+0	+2,6	+ 3,0	+1,3	-2,3
EUR-12	-0,9	-0,7	+ 0,6	+0,3	-0,7

(1) Prognose
(2) Eur-10 = Eur-12 minus Tyskland og Det Forenede Kongerige

De senere års økonomiske politik har i en vis udstrækning bidraget til denne udvikling. Likviditetsgraden (M2/3 i forhold til BNP i løbende priser) for EF, steg forholdsvis kraftigt i 1987 og igen i 1989 (diagram 2), selv om den også blev påvirket af finansiel innovation og andre strukturtilpasninger på penge- og kapitalmarkederne. Det er derfor tvivlsomt, om pengepolitikken på trods af stigningen i den korte rente var forenelig med den potentielle vækst i perioden indtil 1989, hvor man tillod en alt for rigelig likviditet, og derved støttede grundlaget for store lønkrav. I 1990 skete der en langt mindre stigning i likviditetsgraden som følge af stramningen i pengepolitikken i et forsøg på at forhindre olieprisstigningen i at afføde en lønprisspiral.

Diagram 2

Væksten i pengemængden (M2/3) og BNP — Eur-12 (årlig procentvis ændring)

* Prognose
** Deflateret med BNP-prisdeflator
\\\ Ændring i likviditetsforholdet

3. *Golf-krisen og den svækkede tillid*

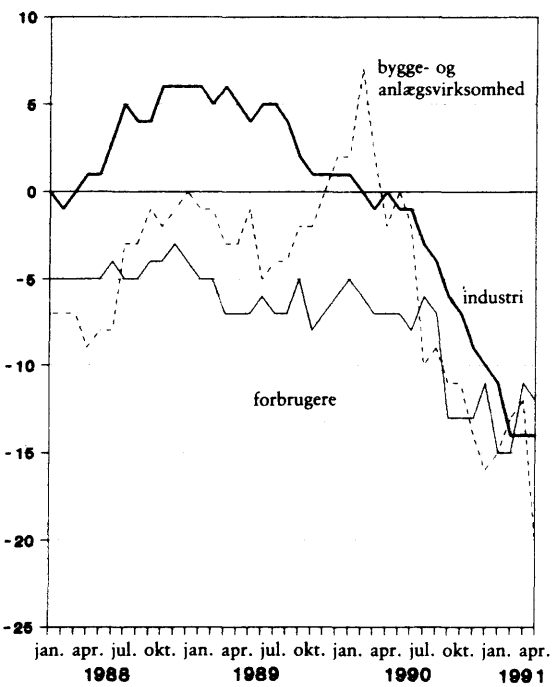
Foruden ovennævnte faktorer medførte den kraftige, men kortvarige stigning i oliepriserne som følge af Golf-krisen en forværring af Fællesskabets bytte-forhold og et fald i den disponible realindkomst, som har påvirket forbruget og investeringerne. I tilfælde af at oliepriserne var forblevet høje, ville medlemslandene være blevet påvirket i forskellig grad. Mens energiintensiteten i den samlede nationale produktion for ni medlemslande er faldet siden 1973, er den steget i Spanien og navnlig i Portugal og Grækenland som følge af overgang til mere industriel (energikrævende) produktion.

Oliepriserne vendte senere tilbage til det niveau, de havde før konflikten, og dette ændrede olieprisstigningens direkte ugunstige virkninger på indkomster og priser. Olieprisen lå i midten af april 1991 på omkring 19 $ pr. tønde (spotmarkedsprisen for Brent oil) mod ca. 32 $ pr. tønde i fjerde kvartal 1990.

Golf-krisen medførte dog øget usikkerhed i andet halvår 1990 og begyndelsen af 1991. Tilliden blev alvorligt svækket blandt forbrugerne, i industrien og inden for bygge- og anlægsvirksomhed (jf. diagram 3) med uheldige virkninger for forbrug og investeringsplaner. Selv om hovedårsagen til den kraftige forværring i erhvervsklimaet, nemlig Golf-krigen, nu er forsvundet, er der endnu kun meget få tegn på en genoprettelse af tilliden: ifølge den første konjunkturundersøgelse efter krigens afslutning synes kun forbrugerne og bygge- og anlægssektoren at have genvundet noget af tilliden; inden for industrien er svækkelsen af tilliden dog ophørt, men der er endnu ingen klare tegn på en forbedring. En genetablering af tilliden inden for industrien er dog en væsentling forudsætning for vækst i investeringerne.

Diagram 3

Tillidsindikatorer Eur-12 (konjunkturundersøgelser)

B. **Konjunkturtilbageslag i Det Kongerige**

Ekspansionen i den indenlandske efterspørgsel i Det Forenede Kongerige toppede i 1988 med ca. 8 %, dvs. langt over væksten i produktionskapaciteten. På grund af denne kraftige ekspansion kunne der på pris- og lønfronten samt på betalingsbalancen spores et inflatorisk pres, der indledningsvis blev

ledsaget af en lempelig pengepolitik (M3 voksede med over 19 % i 1989). Pengepolitikken blev derpå strammet, og den korte rente blev gradvis forhøjet sidst i 1988 og i 1989. Denne stramning af pengepolitikken var dog længe om at give de tilsigtede resultater. Inflationen har været vedvarende og har påvirket lønoverenskomsterne. Den meget stramme pengepolitik medførte et kraftigt fald i aktiviteten fra andet halvår 1990. Væksten i BNP aftog til 0,6 % i 1990, og der forventes i 1991 en betydelig nedgang i produktionen på ca. 2 %, hovedsagelig som følge af faldet i investeringerne (– 10,5 % i 1991) og i det private forbrug (– 1,75 % i 1991). På trods af nedgangen i aktiviteten har der været en kraftig lønudvikling med en stigning på 10,5 % i 1990, som sandsynligvis kun vil aftage til 8,5 % i 1991. I 1992 forventes produktionen igen at stige.

Betalingsbalanceunderskuddet toppede i 1989 med 4,8 % af BNP og forbedredes betydeligt til 1,3 % i 1990; for 1991 forventes der et underskud på 1 %, når importen aftager som følge af den faldende indenlandske efterspørgsel.

C. **Foreningen af de to Tysklande**

I modsætning til resten af EF oplevede Tyskland en yderligere forbedring af den økonomiske aktivitet som følge af skattereformen, genforeningen og den ekspansionsfremmende finanspolitik. Væksten i BNP i faste priser tog til fra 3,3 % i 1989 til 4,7 % i 1990 (disse tal gælder Vesttyskland). Det private forbrug blev stimuleret, men også investeringerne blev kraftigt forøget.

STATISTISKE PROBLEMER VED BELYSNING AF DEN SAMLEDE TYSKE ØKONOMI

Alle data for Tyskland i denne årsberetning relateres til det tidligere Vesttyskland. Betydelige statistiske problemer forhindrer en præsentation af data for hele Tyskland. Men naturligvis afspejles overførslerne fra det vestlige til det østlige Tyskland i budgetunderskuddet, ligesom betalingsbalancen også indeholder disse overførsler.

Den høje aktivitet medførte en stærk beskæftigelsesfremgang i 1990 og 1991 og dermed et betydeligt fald i arbejdsløsheden fra 6,1 % i 1988 til 4,5 % i 1991 (harmoniseret definition fra EF's Statistiske Kontor). Stramningen på arbejdsmarkedet medførte dog også højere lønkrav, som satte en stopper for det fortsatte fald i de reale lønomkostninger pr. produceret enhed. Den øgede indenlandske efterspørgsel og varestrømmen til Tysklands østlige del kunne ikke dækkes gennem indenlandsk produktion, hvilket betød en stærk stigning i importen.

Den østtyske planøkonomis pludselige integrering i et markedssystem som følge af genforeningen medførte en hurtig og kraftig tilpasning af den østtyske økonomi med deraf følgende betydelige omkostninger i overgangsperioden. Omkostningerne ved genforeningen vendte det beskedne overskud på statsfinanserne i 1989 til et underskud på ca. 2,2 % af BNP i 1990 og i 1991 forventes en yderligere stigning i underskuddet til ca. 4,7 % af BNP til trods for betydelige skatteforhøjelser.

De massive overførsler til Østtyskland vil formodentlig også betyde, at betalingsbalanceoverskuddet på ca. 5 % af BNP i 1989 vendes til et mindre underskud i 1991.

Udviklingen i Vesttyskland står i skarp konstrast til udviklingen i Østtyskland, hvor der foregår en kraftig tilpasningsproces; ved udgangen af 1991 forventes der således et fald på 50 % i industriproduktionen samt en underbeskæftigelse på ca. 35 % af arbejdsstyrken (inklusive deltidsansatte). Det erkendes generelt, at produktionen vil være faldet med tocifrede tal både i 1990 og 1991 eftersom investeringsomfanget og skabelsen af nye arbejdspladser vil være utilstrækkelig til at opveje tabet af arbejdspladser i den gamle industri. En vis genopretning gennem øgede investeringer i maskiner og anlæg forventes i 1992.

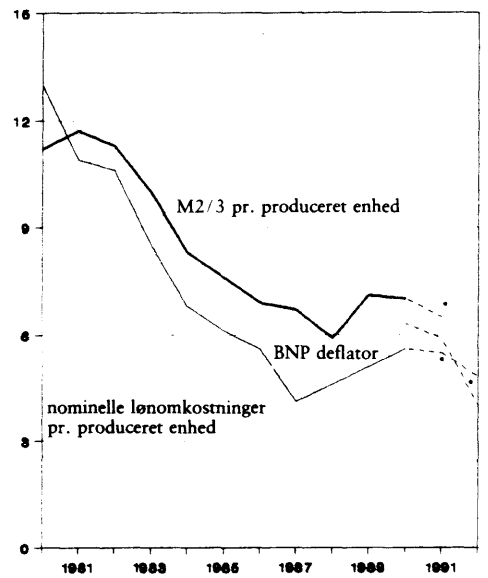
D. Inflation og beskæftigelse

Inflationen har kunnet holdes nede siden Golf-krisens begyndelse. Selv om de højere oliepriser fik forbrugerpriserne til at stige fra august til oktober 1990, er der kun få tegn på, at de vil få en vedvarende virkning for løn- og inflationsprocessen. Pengepolitikken har tilsyneladende hidtil kunnet forhindre, at der skabes en løn-prisspiral. Forbrugerprisinflationen er oven i købet ved at aftage. Den gennemsnitlige forbrugerprisinflation i EF, der toppede i oktober 1990 med 6,3 %, var faldet til 5,3 % i marts 1991.

Med over 5 % for 1991 er den forventede gennemsnitlige inflationstakt i EF dog foruroligende høj i en periode med aftagende vækst. Med lavere oliepriser kan et sådant niveau angive underliggende omkostningsbetingede pres (diagram 4). Ud fra et ØMU-synspunkt er det også foruroligende, at prisudviklingen fra 1988 til 1990 divergerede i EF (diagram 5).

Diagram 4

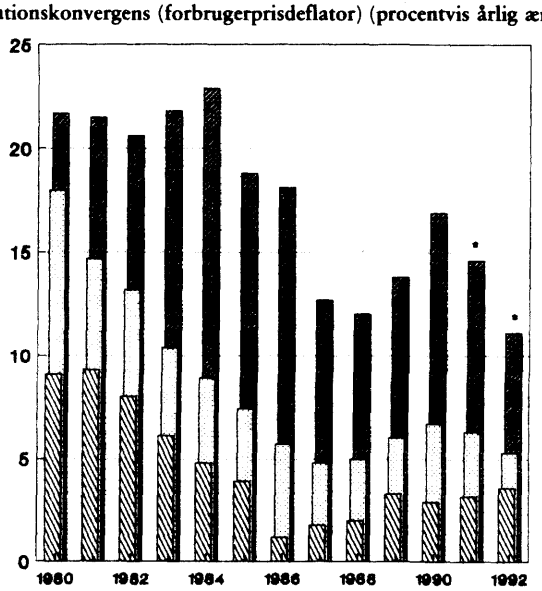
Priser, omkostninger og vækst pengemængden (Eur-12, i %)

* Prognose

Diagram 5

Inflationskonvergens (forbrugerprisdeflator) (procentvis årlig ændring)

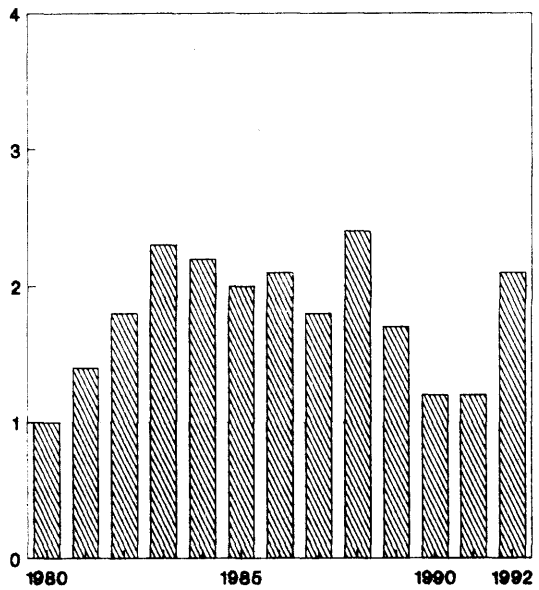
* Prognose

Eur-7: B,DK,D,F,IRL,L,NL. Eur-3: E,I,UK. Eur-2: GR,P.

Væksten i beskæftigelsen er indtrådt senere end nedgangen i aktiviteten, hvilket har medført et fald i produktiviteten (jf. diagram 6). Beskæftigelsen voksede i 1990 med samme takt som i 1989 (1,6 %). Væksten var særlig kraftig i Tyskland, hvilket til dels skyldes et øget udbud af uddannet arbejdskraft fra Østtyskland og Østeuropa. Men væksten i beskæftigelsen var også kraftig i de øvrige EF-lande bortset fra Grækenland, Det Forenede Kongerige og Danmark. I 1991 forventes væksten i beskæftigelsen i EF at aftage til 0,2 %. Denne beskedne vækst vil dog i vid udstrækning blive opvejet af den forventede stigning i arbejdsstyrken. Det fortsatte fald i arbejdsløsheden siden 1986 forventes at vende til en stigning, med 8,2 % i 1980 og 8,7 % i 1991.

Diagram 6

Produktivitet

forskel mellem væksten i BNP og i beskæftigelsen

II. UDSIGTERNE FOR 1991 OG 1992

Ved udgangen af første kvartal 1991 er hovedfaktorerne bag det nuværende tilbageslag enten forsvundet eller ændret: Golf-krisen er blevet løst, oliepriserne er vendt tilbage til niveauet før konflikten, der forventes en forbedring af den økonomiske aktivitet i USA i andet halvår, faldet i dollarkursen er vendt til en stigning, og tilliden er gradvis ved at vende tilbage.

De fundamentalt sunde vækstbetingelser i EF bør derfor kunne gør sig gældende. Faldet i realvæksten forventes at ophøre i årets løb, således at der gradvis kommer gang i aktiviteten i andet halvår; væksten i BNP i faste priser forventes at stige fra 1,4 % i 1991 til 2,25 % i 1992, hovedsagelig som følge af en stigning i efterspørgslen og i investeringerne.

A. Risikofaktorer

Disse forholdsvis positive forventninger forudsætter en forbedring i forbrugs- og erhvervsklimaet. Hvis genoprettelsen af tilliden forsinkes, kan det svække EF's økonomiske resultater. Når forbrugernes optimisme er genskabt og realindkomsterne forbliver uændrede eller endog stiger en smule, skulle forbrugernes efterspørgsel gradvis tage til.

En stigning i investeringerne i 1992 forudsætter, at forværringen i lønsituationen kun er midlertidig, og at reallønstigningerne pr. beskæftiget vil aftage fra 2,25 % i gennemsnit for 1986-1991 til 1,5 % i 1992. I modsat fald vil der ikke ske nogen forbedring i rentabiliteten i EF for tredje år i træk, hvilket vil forringe investeringsforventningerne. En yderligere afmatning i den økonomiske aktivitet kombineret med en fortsat profitnedgang kan forværre situationen yderligere.

En anden risikofaktor en den ustabile dollarkurs. Dollarkursen har i de senere år været meget ustadig, og selv om et yderligere fald nu forekommer mindre sandsynligt, kan det stadig ikke udelukkes, hvis det forventede opsving i den amerikanske økonomi i 1991 udebliver. Men selv en kraftig stigning i dollarkursen ville få uheldige følger for EF; det ville ganske vist forbedre konkurrenceevnen, men det ville også forstærke de inflatoriske impulser i EF betydeligt gennem højere importpriser.

B. De økonomisk-politiske problemer

Den fortsatte opbremsning kræver ikke væsentlige ændringer i den økonomiske politik. På baggrund af de fortsat positive vækstbetingelser er der ved at ske en udvikling, som kan medføre en hurtig aktivitetsforbedring; stigningen i husholdningernes indkomster, en faldende tendens i den lange rente og beskedne lagre i 1991 er faktorer, der peger i retning af, at der snart kommer gang i væksten. Der findes dog nogle få områder, hvor udviklingen er mindre tilfredsstillende, og hvor der er behov for yderligere fremskridt.

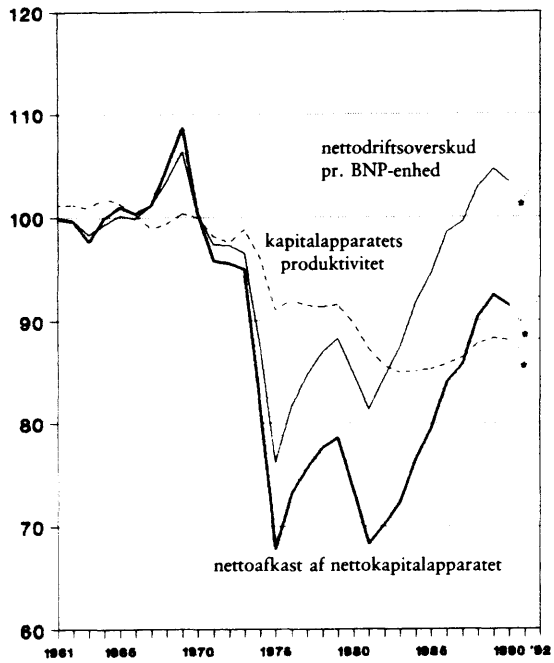
1. *Rentabilitet, vækst og beskæftigelse*

Forbedringen i de grundlæggende vækstbetingelser i 1980'erne skete ikke spontant, men navnlig som følge af et sammenhængende sæt af politikker med det formål at sætte gang i væksten. Men de relativt gunstige internationale konjunkturer spillede også en rolle. Udover vedvarende positive afsætningsforventninger vil lønudviklingen fortsat spille en afgørende rolle for opsvinget. En fortsat løntilbageholdenhed er en nødvendig betingelse for at styrke de beskæftigelsesfremmende investeringer og nedbringe den stadig høje arbejdsløshed.

Den forholdsvis ugunstige lønudvikling i den senere tid har endnu ikke fået negativ indvirkning på udsigterne for profitten i EF på mellemlang sigt. Rentabiliteten er blevet forbedret betydeligt i 1980'erne, og den seneste forværring har ikke ændret dette billede væsentligt. Kapitalapparatets nettoafkast er dog endnu ikke nået op på gennemsnitsniveauet for perioden 1961-1973, fordi der nu bruges mere katiptal pr. produceret enhed (jf. diagram 7). En yderligere stigning i investeringskvoten ville være velkommen i betragtning af den fortsat høje arbejdsløshed. Dette forudsætter, at der på ny skabes klare forventninger om en yderligere rentabilitetsforbedring.

Diagram 7

Rentabilitetsindikatorer Eur-12, indekser 1961-1973 = 100

* Prognose

Løntilbageholdenhed er en væsentlig forudsætning for en stimulering af de beskæftigelsesfremmende investeringer. Reallønstigningerne skal være lavere end stigningerne i den samlede faktorproduktivitet for at undgå, at man går over til en mere kapitalintensiv produktion, og for yderligere at forbedre vækstens virkninger for beskæftigelsen. Arbejdsløsheden, på 8,2 % i 1990, er fortsat uacceptabelt høj og vil stige yderligere i 1991 og 1992. Den skal bringes ned. Det øgede lønpres i en situation med en så høj arbejdsløshed tyder på, at arbejdsmarkedet fungerer stift.

Selv om udsigterne for 1991 endnu ikke giver anledning til bekymring, udgør de store lønstigninger i Tyskland en potentiel trussel. De risikerer at underminere prisstabiliteten i det land, der tidligere havde den bedste prisudvikling inden for EMS, og hvis valuta derfor blev brugt som anker. Hvis disse stigninger skulle brede sig til nabolandene, vil situationen blive virkeling foruroligende og skabe omkostningsbetinget inflation. Situationen er især betænkelig, da der kan være en tendens til, at sådanne lønstigninger hurtigere accepteres i disse lande, fordi de ikke udhuler konkurrenceevnen over for udlandet. De kan dog udhule rentabiliteten og dermed underminere økonomiens vækst-, investerings- og beskæftigelsespotentiel.

Lønsituationen i Det Forenede kongerige er stadig ikke tilfredsstillende, selv om der forventes en vis forbedring i 1991 og 1992. Deltagelse i EMS vil anspore til en mere fornuftig løndannelse.

Selv om den forventede lønudvikling i Portugal, Grækenland, Italien og Spanien ikke truer rentabiliteten, fører den endnu ikke til en bedre nominel konvergens. I de andre EF-lande ser der ud til at være mindre grund til bekymring, da den forventede lønudvikling er berettiget.

2. *Inflation*

En moderat lønudvikling er ikke blot vigtig for at forbedre beskæftigelsessituationen men også for at øge den nominelle konvergens inden for EF. Sammen med lønudviklingen må inflationen overvåges nøje. Selv om der forventes øget konvergens i forbrugerpriserne, sker dette

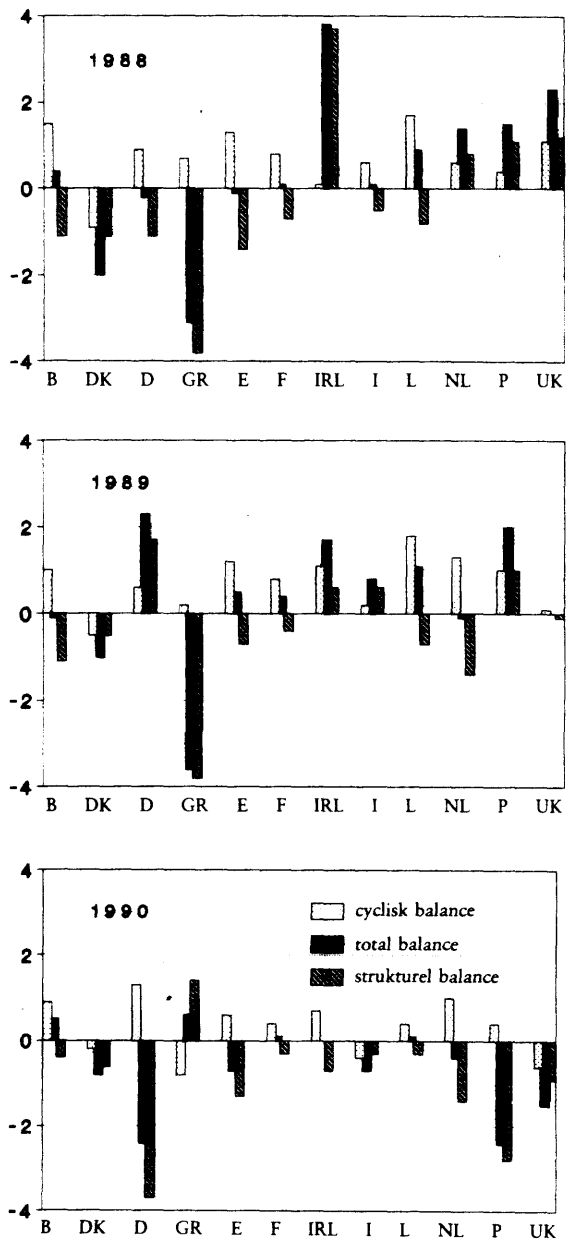
desværre ved en højere inflationstakt, hvilket hovedsagelig skyldes den forværrede prisudvikling i Tyskland. På baggrund af den nødvendige konvergens inden for ØMU er situationen ikke tilfredsstillende.

3. *Budgetmæssig konvergens*

Det er ikke kun med hensyn til priserne, at konvergensen ikke forbedres. Det gælder også på budgetområdet, hvor der ikke er sket yderligere fremskridt siden 1989. Den budgetsmæssige konsolidering, der begyndte i de fleste lande omkring 1983, er gået i stå. En stor del af de forbedringer der har kunnet konstateres i de senere år, ser således ud til fortrinsvis at bero på de gunstige konjunkturforhold og kan endog have medført en strukturmæssig forværring af budgetbalancerne (jf. diagram 8). For EF som helhed anslås det, at nettolåntagningen vil stige fra 3 % af BNP i 1989 til 4 % i 1990 og til 4,5 % i 1991. Der er derfor et klart behov for at styrke budgetkonsolideringen i de fleste lande.

Diagram 8

Strutur- og konjunkturbestemte ændringer i budgetbalancerne (i % af BNP)

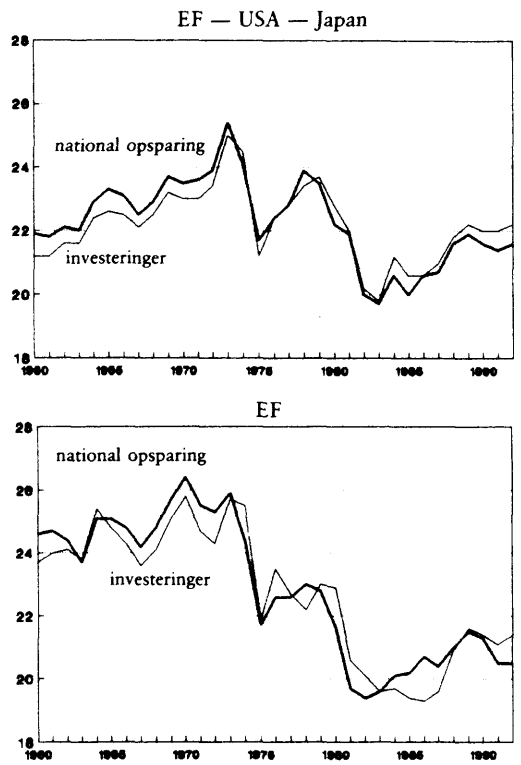

4. *Utilstrækkelig opsparing*

Den seneste budgetudvikling i EF er ikke kun foruroligende på baggrund af den ønskede konvergens henimod ØMU, men også på baggrund af den voksende kapitalknaphed i verdensøkonomien, som er blevet forstærket ved åbningen af de østeuropæiske land. Herudover har de største industrilande i de senere år i stigende omfang lagt beslag på nettoopsparingen fra resten af verden, hvilket hovedsagelig er et resultat af reduktionen af opsparingsoverskuddene fra Japan og navnlig Tyskland (diagram 9). Den private opsparing holdt sig forholdsvis stabil i 1980'erne, idet faldet i husholdningernes opsparing blev udlignet ved en stigning i virksomhedernes opsparing. Den vigtigste årsag til faldet i opsparingen i industrilandene er de alt for store statsunderskud i de største lande. Medmindre der rettes op på denne situation, vil det ikke blot nedsætte disse landes indenlandske vækstpotentiel, men også ødelægge bestræbelserne på at vende den uholdbare og uønskede nettostrøm af ressourcer fra udviklingslande til industrilande, der fandt sted igennem 1980'erne.

Diagram 9

Opsparing og investeringer i de største industrilande (i % af BNP)

En generel mangel på opsparing kunne give sig udslag i en fortsat, betydelig stramning af kapitalmarkederne med særdeles høje, lange renter. Her må man ikke glemme, at faldet i investeringsefterspørgslen i 1990 og 1991 hidtil har givet den offentlige sektor mulighed for at opsuge en større del af opsparingen uden yderligere pres på realrenten. Under disse betingelser kan realrenten på lang sigt fortsat være høj og endog begynde at stige igen, hvis inverstingsefterspørgslen forøges kraftigt.

III. ØKONOMISK-POLITISKE KONKLUSIONER

For at opretholde den økonomiske vækst og beskæftigelsen må EF fæste mere lid til sit eget potentiel. Dette forudsætter stabilitet, og derfor må EF fortsat føre en stram penge- og finanspolitik. Dette vil samtidig bidrage til at bevare de grundlæggende gunstige vækstbetingelser. Gennemførelsen af det indre marked, fortsat gennemførelse af strukturforbedrende politikker, yderligere fremskridt i den økonomiske og sociale samhørighed samt miljøforbedringer vil igen styrke EF's potentiel.

Forringelsen af vækstudsigterne i EF på kort sigt ændrer ikke den fundamentalt positive vurdering af EF-økonomiens grundlæggende potentiel. Hvis der føres en rigtig politik, vil tilliden hos de økonomiske agenter igen stige og investeringerne på ny begynde at vokse kraftigt, således at der skabes et betydeligt antal nye arbejdspladser.

For at Fællesskabet kan tage disse udfordringer op, er det vigtigt at udbygge den økonomisk-politiske samordning i overensstemmelse med beslutningen om multilateral overvågning under ØMU's første etape. Den multilaterale overvågning retter sig mod en række makroøkonomiske og strukturelle politikker med det formål at sikre konvergens i den økonomiske udvikling samtidig med, at betingelserne for vedvarende stigning i beskæftigelsen fastholdes eller forbedres.

A. Fastholdelse af et stabilitets- og vækstfremmende klima

Der er fortsat behov for en stram pengepolitisk kurs for at holde inflationspresset i ave. Forskellene i de enkelte landes konjunktursituation og stabiliseringen af valutakursforventningerne har givet et vist spillerum for at reducere rentespændene uden dermed at underminere valutakursdisciplinen. Men i mangel af en fælles penge- og valutakurspolitik i overgangsperioden til den sidste etape af ØMU må den pengepolitiske kurs indrettes efter såvel den indenlandske prisudvikling som valutasituationen. Så længe der ikke kan forventes et større bidrag fra finanspolitikken, bliver der således ikke plads til at slække på den stramme pengepolitik i EF, medmindre inflationspresset helt klart stilner af igen.

Finanspolitikken må strammes yderligere, ikke alene for at skabe større konvergens i den første etape henimod ØMU, men også for at bane vej for en øget global opsparing og lette presset på pengepolitikken. Med udsigterne til lavere budgetindtægter og større udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse kan man nok ikke undgå en forværring af budgetsituationen i 1991 som følge af de automatiske stabilisatorer. Men for at sætte skub i konsolideringsprocessen og gøre det muligt at genoptage strukturforbedringerne bør den konjunkturbestemte forværring af de offentlige finanser ikke slå fuldt igennem i den samlede budgetstilling. De regler for den offentlige sektors underskud og gæld, som EF for øjeblikket arbejder på at få fastlagt inden for rammerne af regeringskonferencen, kan yde et væsentligt bidrag til at skabe en holdbar situation på mellemlang sigt. Faktisk bør disse regler allerede her i overgangsperioden tjene som en uformel rettesnor for evalueringen af budgetsaldi, således at det sikres, at der er opnået en tilstrækkelig bedring i første etape.

I betragtning af den vedvarende høje arbejdsløshed tyder det øgede lønstigningspres på, at der er behov for mere gennemgribende strukturreformer på arbejdsmarkedet for at styrke de jobskabende investeringer. Der synes at være god grund til at fremme mere aktive arbejdsmarkedspolitiske tiltag bl.a. med sigte på genoptræning på bekostning af passiv understøttelse. Og der må sættes ind på at få fjernet de andre hindringer, der findes for skabelse af nye arbejdspladser, ligesom lønfastsættelsessystemerne i højere grad bør afspejle produktivitetsforskelle, således at der skabes bedre tilpasning mellem udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet.

B. Udvikling af EF's potentiel

Den politik, der må iværksættes for at dæmme op for et nyt inflationspres og for øgede inflationsforskelle, falder helt i tråd med den, der må føres for at skabe forudsætningerne for at virkeliggøre EF's store planer om en økonomisk og monetær union, det indre marked og økonomisk og social samhørighed. Disse projekter udgør samtidig et supplement til de enkelte medlemsstaters indsats.

1. *Gennemførelsen af det indre marked*

For at sikre sin økonomiske fremtid har Europa sat sig for at skabe et stort fælles marked omfattende hele kontinentet. Et af Fællesskabets største problemer i den internationale konkurrence er, at det er splittet op i talrige nationale markeder, hvilket gør det vanskeligt at producere i optimal målestok, lægger en dæmper på den teknologiske udvikling og hæmmer udviklingen i den hurtigt voksende servicesektor. Åbningen af Fællesskabets grænser vil stimulere konkurrencen. Øget specialisering og større effektivitet i produktionen vil give forbrugerne langt større valgmuligheder.

Når det drejer sig om at forbedre EF's vækstperspektiver og velstand, er det udsigterne til det indre marked, som er den afgørende drivkraft. De økonomiske beslutningstagere tager i stigende omfang forskud på det indre marked i 1992, der vil betyde øget konkurrence og nye muligheder for erhvervslivet. Et stigende antal virksomheder opererer nu i en stærkt udvidet markedshorisont og er i gang med at ændre deres strategier. Ud over de positive virkninger, som afskaffelsen af grænsekontrollen inden for EF og fjernelsen af tekniske hindringer for frie varebevægelser og fri udveksling af tjenesteydelser, herunder specielt finansielle tjenesteydelser, vil få for væksten, vil også omstruktureringer i industri- og servicesektorerne og positive ændringer i marketingstrategier kunne få gunstig indflydelse på den økonomiske vækst.

På det indre marked er det nødvendigt med en effektiv konkurrencepolitik, fordi en stor del af disse positive virkninger vil gå tabt, hvis det er muligt at begrænse eller undgå konkurrence (f.eks. i form af øgede statssubsidier eller kartelaftaler). Og som det fremgår af nyligt gennemførte undersøgelser blandt erhvervsledere, vil erhvervslivets positive forventninger blive endnu større, hvis der som kronen på værket snart indføres en fælles valuta.

De store forventninger, der er skabt, må ikke blive skuffet. Og derfor må fristen for gennemførelsen af det indre marked — 1. januar 1993 — overholdes. Det er således vigtigt, at de resterende afgørelser om de forslag, der var indeholdt i Hvidbogen fra 1985, træffes hurtigst muligt. Der er allerede opnået betydelige resultater, og der er truffet beslutninger på alle områder, der har betydning for økonomien. Kommissionen har allerede lagt alle forslagene i Hvidbogen på bordet, og over to tredjedele heraf er vedtaget i Rådet. Kommissionen vil nu koncentrere sig om problemerne med gennemførelsen af alle de vedtagne bestemmelser (hidtil er ca. 72 % blevet gennemført på nationalt plan) og om at sikre, at det indre marked kommer til at fungere efter hensigten. På en række vigtige områder i forbindelse med den fuldstændige afskaffelse af grænsekontrollen inden for EF mangler man stadig at få truffet afgørelserne. Det er nødvendigt, at Rådet opprioriterer disse spørgsmål (herunder også tilnærmelse af afgiftssatserne), følger nøje med i udviklingen og træffer de beslutninger, der skal til for at gøre åbningen af de indre grænser ligeså fuldstændig og uigenkaldelig, som det har været tilfældet med de øvrige foranstaltninger. Medlemsstaterne bør nu fremskynde deres gennemførelse af alle beslutningerne for at sikre, at alle forsinkelser er indhentet ved udgangen af 1991.

2. *Styrkelse af den økonomiske og sociale samhørighed*

En styrkelse af den økonomiske og sociale samhørighed vil også medvirke til at forbedre vækstperspektiverne. En vækst over gennemsnittet i de mest tilbagestående lande kan bidrage til at øge vækstpotentiellet i hele EF's økonomi.

Målet om øget økonomisk og social samhørighed og en harmonisk udvikling i alle europæiske regioner er knæsat i Fællesaktens artikel 130. I de seneste år har mange af disse lande og regioner haft en økonomisk vækstrate over EF-gennemsnittet — dette har været tilfældet i Spanien, Portugal og Irland, men ikke i Grækenland — og denne udvikling er nu begyndt at virke i retning af en indsnævring af indkomstforskellene (tabel 4) og har øget vækspotentiellet i EF som helhed. Indkomstforskellene er dog fortsat betydelige, og »indhentningsprocessen« kræver derfor en langsigtet indsats.

TABEL 4

Indsnævring af indkomstforskellene i EF — BNP (1) i løbende markedspriser og købekraftpariteter per capita (EUR-12 = 100)

	Grækenland	Spanien	Irland	Portugal
1986	55,9	72,8	63,4	52,5
1987	54,1	74,7	64,4	53,7
1988	54,2	75,7	64,7	53,7
1989	54,0	76,9	67,0	54,9
1990	52,9	77,8	68,6	55,6
1991	52,6	79,2	68,7	57,1
1991—1986	−3,3	+6,4	+5,3	+4,6

(1) Da stigningen i indkomstoverførslerne til udlandet kan have været større end den nominelle BNP-vækst, giver tabellen måske et for positivt billede af udviklingen ved at tage udgangspunkt i BNP.

De økonomisk stærkere lande kunne bidrage til denne proces ved at sikre et fortsat dynamisk vækstmønster og åbne op for deres markeder. Med fordoblingen af midlerne til strukturfondene, der blev ledsaget af en styrkelse af de finansielle instrumenter, får Grækenland, Portugal og Irland adgang til midler på mellem 3 og 5 % af BNP i 1993. Dette vil støtte de betydelige resultater, der indtil nu er opnået i kraft af den førte strukturpolitik. På nationalt og EF-plan er der brug for en økonomisk politik og en socialpolitik, der kan bane vej for en vedvarende BNP-vækst målt i faste priser, uden at dette fører til øget inflation og uacceptable uligevægte på det interne og eksterne plan. Men det primære ansvar for at få bragt de mest tilbagestående lande op på de øvrige EF-landes niveau må dog ligge hos de pågældende lande selv.

3. *Strukturtilpasninger*

Strukturpolitikken har til formål at sætte medlemsstaternes økonomier i stand til bedre at klare de nødvendige tilpasninger. Det drejer sig om at øge fleksibiliteten på vare- og faktormarkederne og sikre, at ændringer i markedsvilkårene hurtigere og mere fuldstændigt slår igennem på priserne på disse markeder. Strukturforanstaltninger kan derfor gøre det lettere og mindre bekosteligt at få gennemført de nødvendige tilpasninger, når der opstår forstyrrelser.

Ud over de foranstaltninger, der er iværksat som led i gennemførelsen af det indre marked, har medlemsstaterne sat ind med en række strukturpolitiske tiltag for at kunne klare den øgede konkurrence på det indre marked. Størstedelen af disse har hidtil drejet sig om liberalisering af de finansielle markeder og omlægning af person- og selskabsbeskatningen.

Regeringerne har taget initiativer til at forbedre arbejdsmarkedets evne til at tilpasse sig ændringer, og uddannelse, herunder erhvervsuddannelse, prioriteres meget højt i mange medlemsstater. Uddannelsesforanstaltninger indgår som et vigtigt led i bestræbelserne for at skaffe arbejde til langtidsarbejdsløse. Det er nødvendigt med en større strukturpolitisk indsats for at fremme flexibiliteten på arbejdsmarkedet.

Også inden for det offentlige bør der gøres en større strukturpolitisk indsats for at øge effektiviteten i den offentlige sektor, og for at sikre en mere gennemsigtig og fair konkurrence mellem private og offentlige virksomheder.

Større økonomisk effektivitet og bedre ressourceallokering er mål, der bør søges virkeliggjort ikke blot inden for EF, men også på verdensplan. Formålet med forhandlingerne under Uruguay-Runden er i fællesskab at fremme handel og økonomisk vækst. Som verdens største handelsblok har EF en helt naturlig interesse i, at Uruguay-Runden bliver en succes. Man må heller ikke glemme, at Uruguay-Runden samtidig er et middel til at give vore svagere handelspartnere, specielt de central- og østeuropæiske lande og udviklingslandene, en bedre platform.

4. *Miljøudfordringen*

På samme måde som de forudgående oliekriser betød et brud med halvtredsernes og tressernes opfattelse af, at der var en helt parallel sammenhæng mellem økonomisk vækst og energiforbrug, er der nu en voksende forståelse for, at sammenhængen mellem økonomisk vækst og forurening nu må brydes, og denne forståelse er ikke blevet mindre efter Golf-krisen. Erfaringerne fra de østeuropæiske lande, der har langt større forurening end de mere velstående EF-lande, viser imidlertid, at denne sammenhæng ikke er så enkel endda. At EF har klaret sig bedre, er ingen grund til selvtilfredshed, og vi bør kunne gøre det endnu bedre. Der findes imidlertid rent faktisk en forbindelse mellem prismekanismen og forurening. Ofte afspejler markedspriserne ikke de fulde samfundsmæssige miljøomkostninger ved fremstilling eller brug af de pågældende produkter. Den enkelte borger og den enkelte virksomhed er desuden ikke særlig tilbøjelig til at tage hensyn til, hvilke miljømæssige konsekvenser deres beslutninger om indkøb eller investeringer vil få.

Enhver fornuftig forureningsbekæmpelsespolitik må derfor (ud over den nødvendige lovgivning) tage udgangspunkt i at sikre, at disse eksterne miljøvirkninger indregnes i priserne for derved at udsende de rette signaler til alle på markedet.

Formålet er at omdanne de økonomiske vækstmønstre på en sådan måde, at man når frem til et udviklingsmønster, der kan holde også i fremtiden. En skærpelse af miljøpolitikken ville ikke nødvendigvis lægge større byrder på det private erhvervsliv, men kunne give de pionervirksomheder, der satser på miljøvenlige produkter og produktionsmetoder, væsentligt bedre afsætningsmuligheder på markedet.

Der er nu bred enighed om, at økonomiske og skattebetonede instrumenter i stigende grad må indgå i miljøpolitikken, men at det optimale fortsat vil være en velafbalanceret kombination af markedsbaserede instrumenter og de traditionelle (lovgivnings-)instrumenter. Blandt de vigtigste økonomiske og skattebaserede instrumenter, der kan blive tale om, er afgifter eller gebyrer, skattelettelser, pantsystemer, omsættelige tilladelser til udledning af bestemte mængder og økonomiske tilskud eller subsidier. Hvad afgifter og gebyrer angår, bør der tages rimeligt hensyn til virkningerne for EF's konkurrenceevne og de krav, der stilles til det indre marked.

I betragtning af den store rolle, forureningens internationale aspekter spiller, er der behov for en snæver international koordination. Inden for EF er det nødvendigt med et mindstemål af harmonisering for at undgå konflikter mellem de miljøpolitiske foranstaltninger og andre EF-mål og for at sikre, at de foranstaltninger, som iværksættes til løsning af miljøproblemer, der er fælles for flere medlemsstater, er forenelige.

C. Mulighederne for at opnå en bedre konvergens

Fællesskabet har tydeligt forbedret konvergensen i de økonomiske resultater siden tiårets begyndelse, men der indtrådte en betænkelig divergens i perioden 1988—1990. Der er fortsat alvorlige problemer i nogle lande og på nogle områder. Konvergenskravene vil blive yderligere strammet som følge af den multilaterale overvågning. De betydelige fremskridt, der allerede er gjort, vidner om, at den disciplin, som EMS's valutakursmekanisme udøver, har haft positive virkninger. Der er faktisk en snæver sammenhæng mellem medlemsstaternes konvergensresultater og den grad af disciplin, som de har været underkastet.

1. *Pris- og omkostningskonvergens*

Graden af priskonvergens er mest udtalt for de lande, som har overholdt det snævre udsvingsbånd fra begyndelsen. Den gennemsnitlige inflationsrate (privatforbrugsdeflator) i denne gruppe af lande har siden 1986 ligget tæt på eller under tre procent, selv om den på det seneste har været stigende. Spredningen i inflationsraterne er mindre end i 1960'erne, og gabet mellem den højeste (3,8 % i Luxembourg) og den laveste (2,5 % i Danmark) inflationsrate i 1990 ligger kun lidt over 1 procentpoint (tabel 5).

TABEL 5

Inflationskonvergens i Fællesskabet i anden halvdel af 1980'erne (1)

	1986	1989	1990	1991 (2)	1992 (2)
EUR-12	+3,8	+4,9	+5,0	+5,0	+4,6
	Lande med lav og konvergerende inflation (3)				
EUR-7	+1,2	+3,3	+2,8	+3,2	+3,6
Belgien	+0,5	+3,5	+3,5	+3,2	+3,6
Danmark	+2,9	+5,1	+2,6	+2,4	+2,6
Tyskland	−0,2	+3,1	+2,5	+3,5	+4,2
Frankrig	+2,9	+3,5	+3,0	+3,1	+3,2
Irland	+4,3	+3,9	+2,6	+3,0	+3,0
Luxembourg	+1,1	+3,4	+3,8	+3,5	+3,5
Nederlandene	+0,2	+2,9	+2,6	+2,8	+2,9
	Lande med høj inflation				
EUR-3	+5,7	+6,0	+6,7	+6,3	+5,3
Italien	+5,7	+5,8	+6,2	+6,3	+5,6
Spanien	+8,6	+6,6	+6,4	+5,9	+5,3
Det Forenede Kongerige	+4,4	+5,9	+7,2	+6,5	+5,0
	Lande med tocifret inflation				
EUR-2	+18,1	+13,8	+16,9	+14,6	+11,3
Portugal	+13,8	+12,8	+13,6	+11,5	+9,8
Grækenland	+22,1	+14,7	+20,5	+18,0	+13,0

(1) Privatforbrugsdeflator.
(2) Prognose.
(3) Lande, som havde lave og konvergerende inflationsrater i anden halvdel af 1980'erne; det er disse lande, som fra begyndelsen deltog i det snævre bånd i EMS.

Priskonvergensen i disse lande frem til 1990 svarer allerede stort set til, hvad der kan kræves for overgangen til den sidste etape af ØMU. Denne konvergens i inflationstakten har været ledsaget af en klar afdæmpning i stigningen i de nominelle og reale lønomkostninger pr. produceret enhed, således at der er sket en forbedring af investeringernes rentabilitet.

Accelerationen i inflationen i 1990 og 1991 i disse lande og særlig i Tyskland i 1992 kan ikke betragtes som værende tilfredsstillende ud fra et stabilitetssynspunkt, og det er derfor nødvendigt at bremse denne udviklig så hurtigt som muligt. Navnlig da hovedinflationskilden ser ud til at være højere lønomkostninger.

En anden gruppe af lande har i 1990 haft en inflationsrate, som er dobbelt så stor som den første gruppes. Italien, som deltager i det snævre bånd, og Spanien, som tilsluttede sig det brede bånd i 1989, har også gjort betydelige fremskridt siden begyndelsen af 1980'erne, men de indtager dog fortsat en langt mindre gunstig konvergensstilling. Italien kendetegnes ved et stærkt lønpres, idet de nominelle lønomkostninger pr. produceret enhed er steget med 8 % eller mere i 1990 i sammenligning med en stigning på under 5 % for hovedparten af de oprindelige deltagere i det snævre bånd. Disse lande bør gradvis forbedre resultaterne i inflationsbekæmpelsen i de næste to til tre år, således at de kommer på linje med de lande, der deltager i det snævre bånd. Dette vil forudsætte, at der foretages en tilpasning af ressourcebeslaglæggelsen i økonomiens forskellige sektorer. Fastsættelse af strengere, men realistiske inflationsmål og forfølgelse af disse mål gennem en stabilitetsorienteret penge- og finanspolitik kan bidrage til at skabe stabilitet og til at tilvejebringe en ramme for lønudviklingen.

Det Forenede Kongerige, som deltager i det brede bånd i valutakursmekanismen, har i øjeblikket en høj inflationsrate (over 7 % i 1990 efter privatforbrugsdeflatoren, når der er

korrigeret for virkningerne af ændringerne i de kommunale skatter) og et stort underskud på betalingsbalancens løbende poster (ca. 2¼ % af BNP i 1990). Den aktuelle recession i økonomien vil medføre en vis forbedring på begge fronter i 1991 og 1992. Hovedproblemet i den britiske økonomi er den voldsomme stigning i lønomkostningerne. Hvad der er værre er, at lønforhandlingerne stadig resulterer i høje stigninger og kun viser svage tegn på at reagere på afmatningen i økonomien. Sammensætningen af detailprisindekset kan også delvis forklare denne udvikling. Efter pundets indtræden i valutakursmekanismen er forventningerne blevet påvirket i gunstig retning, således at der er skabt bedre udsigter for Det Forenede Kongerige med hensyn til at reducere inflationen.

Portugal har stadig en meget høj inflation (over 13 % i 1990). De nominelle lønomkostninger pr. produceret enhed vokser fortsat alt for hurtigt (næsten 14,5 %). Det vil være nødvendigt at gøre en vedholdende indsats, hvis inflationen gradvis skal reduceres til det niveau, der registreres for landene i det snævre bånd. En sådan indsats er mulig, således som erfaringen i andre lande har vist. I 1982 og 1983, da valutakurspolitikken i EMS'en blev strammere, havde Irland en inflation, der kan sammenlignes med Portugals nuværende inflation. Den mere fleksible valutakurspolitik, der har været ført siden oktober 1990, og den seneste aftale mellem arbejdsmarkedets parter om lønmoderation skulle bidrage til at give et nedadgående pres på inflationen, således at landet snart kan deltage i valutakursmekanismen.

Den græske økonomi karakteriseres af alvorlige balanceproblemer på mange områder, som nødvendiggør radikale foranstaltninger. Inflationsraten androg over 20 % for 1990, og budgetunderskuddet har nået et niveau, der er uden fortilfælde i Fællesskabet og medfører en hurtig stigning i den offentlige gæld målt i procent af BNP. Det er vigtigt, at der gøres en alvorlig indsats for at gennemføre en tilpasning, og tilpasningsbestræbelserne bør fastholdes på det mellemlange sigt. Den græske regerings program for det mellemlange sigt indebærer omfattende tilpasninger, som forventes at medføre et betragteligt fald i inflationen i 1992.

2. *Konvergens i budgetpolitikken*

Der skal ikke kunne skabes konvergens via omkostnings- og prissiden, men de offentlige myndigheder må også reducere deres beslaglæggelse af ressourcerne for at undgå uholdbare uligevægte og for at forbedre økonomiens udbudsside samt for at skabe manøvremuligheder, hvis det bliver nødvendigt at modvirke en negativ udvikling.

På budgetområdet er konvergensresultaterne tydeligt mindre markante end for priser og omkostninger. I omkring halvdelen af medlemsstaterne giver budgetunderskuddet anledning til bekymring. Som nævnt tidligere er konsolideringsprocessen gået i stå. Det er ikke desto mindre vigtigt at opnå yderligere resultater, fordi en uholdbar budgetpolitisk situation igennem en mellemlang og lang periode underminerer tilliden til, at der kan føres en monetær stabilitetspolitik, og svækker styringen af den økonomiske politik.

Der er opstået et nyt budgetproblem i Tyskland. Foreningen af de to Tysklande har ført til en mærkbar forringelse af den budgetpolitiske situation. De seneste foranstaltninger, der blev truffet i januar og februar 1991, og som medfører en forøgelse af socialsikringsbidrag, indkomstskatter, og punktafgifter, vil give staten ekstra indtægter svarende til omkring 1 % af BNP i 1991. Dette vil resultere i at begrænse det offentlige lånebehov til omkring 5 % af BNP i 1991 (tabel 6).

Der kan næppe rejses indvendinger mod at anvende den nationale opsparing til at løse et midlertidigt indenlandsk problem, men størrelsen af og pludseligheden i opsvinget i forbundsbudgetstillingen er ikke uden risiko set ud fra et konjunkturpolitisk synspunkt. Den stærke efterspørgsel fra det tidligere DDR kombineret med store budgetoverførsler, der er nødvendige for at undgå økonomisk sammenbrud i de fem nye stater, kan belaste produktionskapaciteten i Vesttyskland og dermed skabe et inflationspres og indebære et apprecieringspres mod D-marken i reale termer. For at modvirke denne udvikling og undgå en overbelastning af pengepolitikken kan det blive hensigtsmæssigt at stramme finanspolitikken. Der kan desuden lægges større vægt på at reducere udgifterne og særlig subsidierne til de regioner, som ikke længere er perifere som følge af foreningen af de to Tykslande.

TABEL 6

Den offentlige sektors nettolångivning eller nettolånoptagelse (–)

(i % af BNP)

	1985	1987	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
EF	– 4,6	– 4,2	– 3,0	– 4,1	– 4,6	– 4,4
	Lande med stort underskud					
Grækenland	– 13,8	– 12,4	– 19,2	– 18,9	– 15,4	– 10,7
Italien	– 12,5	– 11,1	– 10,1	– 10,6	– 10,0	– 10,0
	Lande med stor gæld					
Belgien	– 8,5	– 7,0	– 6,6	– 6,0	– 6,4	– 6,1
Irland	– 11,2	– 9,1	– 3,5	– 3,4	– 3,8	– 3,5
Nederlandene	– 4,8	– 6,6	– 5,2	– 5,7	– 4,8	– 4,9
Portugal	– 10,1	– 6,8	– 3,8	– 5,8	– 5,5	– 5,0
	Andre lande					
Danmark	– 2,0	+ 2,4	– 0,5	– 1,5	– 1,3	– 1,1
Tyskland	+ 1,1	– 1,9	+ 0,2	– 2,2	– 4,7	– 3,9
Spanien	– 6,9	– 3,2	– 2,7	– 3,7	– 2,7	– 2,0
Frankrig	– 2,9	– 1,9	– 1,4	– 1,6	– 1,6	– 1,5
Luxembourg	+ 5,3	+ 1,2	+ 3,1	+ 4,2	+ 1,7	+ 1,6
Det forenede Kongerige	– 2,8	– 1,3	+ 1,0	– 0,5	– 2,2	– 3,1

(1) Prognose.

I Grækenland og Italien har fremskridtene været ret begrænsede. Den budgetpolitiske situation i Italien forværredes igen en smule i 1990 og viser kun få tegn på forbedring til trods for gentagne forsøg på at foretage en korrektion. Det er nødvendigt at reducere inflationstakten, samtidig med at budgetunderskuddene nedbringes betydeligt, således at der først kan ske en stabilisering og dernæst en reduktion af gælden målt i forhold til BNP, som nu er over 100 % (tabel 7). En inflationsbekæmpelsespolitik, der ikke ledsages af en passende budgetpolitisk tilpasning, kunne resultere i en endnu hurtigere stigning i den offentlige gæld målt i % af BNP, således som det også var tilfældet for Belgien i begyndelsen og midten af 80'erne. På baggrund af den uholdbare gældssituation i Italien vil enhver udskydelse af korrigerende foranstaltninger kun gøre det endnu vanskeligere at foretage den tilpasning, der i sidste instans må gennemføres, fordi den stærkt voksende rentebyrde ellers ikke giver plads til andre udgifter.

TABELLE 7

Offentlig bruttogæld i EF-landene i

(i % af BNP)

	1986	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
Belgien	123,7	128,9	127,5	128,1	127,8
Italien	88,4	98,6	100,7	103,3	105,8
Irland	115,3	103,8	99,8	97,4	95,2
Grækenland	65,1	82,9	86,3	86,0	83,3
Nederlandene	71,7	78,0	78,5	78,8	79,9
Portugal	68,4	71,2	67,3	63,8	61,6
Danmark	66,9	62,5	62,4	62,3	61,7
Tyskland	42,7	43,6	43,0	45,4	47,2
Spanien	48,0	44,6	45,2	44,5	43,7
Det Forenede Kongerige	57,7	45,1	43,2	44,4	45,6
Frankrig	34,1	35,7	36,4	37,3	37,8
Luxembourg	13,4	8,5	6,3	4,7	3,2
EUR-12	58,3	58,6	58,6	60,0	61,0

(1) Prognose.

I Grækenland har budgetunderskuddet, der androg mere end 18 % af BNP i 1990, ført til en kraftig stigning i den offentlige bruttogæld målt i forhold til BNP, nemlig fra under 30 % af BNP i 1980 til omkring 86 % i 1990 (tabel 7). Den tilpasning, som den græske regering har foretaget, forventes at resultere i en væsentlig nedbringelse af budgetunderskuddet i år og næste år. Det vil imidlertid blive nødvendigt at gøre en vedholdende indsats over en årrække, inden der er opnået en tilstrækkelig konvergens.

Også i Belgien, Nederlandene og Portugal er niveauet for budgetunderskuddet af en betænkelig størrelse, hvis man ønsker at etablere en økonomisk og monetær union. Den offentlige gæld målt i forhold til BNP er fortsat meget stor og er endnu ikke blevet stabiliseret fuldstændig. Budgetunderskuddet bør reduceres yderligere, således at den offentlige gæld målt i forhold til BNP klart viser en faldende tendens. I Belgien er den offentlige gæld i procent af BNP fortsat meget stor (128 % af BNP i 1990). Budgetunderskuddet er stadig alt for stort til, at den offentlige gælds andel i BNP kan nedbringes, såfremt væksten falder eller rentesatserne stiger. Den dobbelte målsætning, regeringen har opstillet, og som går ud på, at andre udgifter end renteudgifter skal fastfryses i reale termer, og at underskuddet skal holdes konstant i nominelle termer, bør gennemføres på alle områder. Disse målsætninger må nøje forfølges, hvis man vil sikre, at den offentlige gæld i procent af BNP gradvis skal reduceres, hvilket er en væsentlig forudsætning for at garantere stabilitet på lang sigt. I Nederlandene er den offentlige gæld i procent af BNP endnu ikke helt stabiliseret, men den er ikke så stor som i Belgien og Irland. Der er derfor grund til at stramme budgetpolitikken. Budgetsituationen i Portugal bør ligeledes forbedres sideløbende med inflationsbekæmpelsen, således at de resultater, der er opnået med hensyn til at stabilisere den offentlige gæld målt i procent af BNP, kan fastholdes.

Irland har allerede reduceret sit budgetunderskud væsentligt, sådan at den offentlige gæld i procent af BNP udviser en klart faldende tendens. Denne tendens bør nu fortsætte.

I den sidste gruppe af lande — omfattende Danmark, Spanien, Frankrig, Luxembourg og Det Forenede Kongerige — ser budgetsituationen med hensyn til nettolångivning eller -lånoptagelse og offentlig gæld ud til at være under kontrol og stiller ikke Fællesskabet over for et konvergensproblem. Stigningen i budgetunderskuddet i Det Forenede Kongerige påkalder sig ikke desto mindre opmærksomhed, selv om det delvis skyldes recessionen. Ud fra en generel vurdering er det imidlertid fortsat nødvendigt — hvilket også gælder for andre lande — at

forbedre de strukturelle træk i de offentlige finanser i denne landegruppe med henblik på at effektivisere økonomiens udbudsside og foregribe det indre marked i 1992 samt øge budgetfleksibiliteten, hvilket er en forudsætning for en bedre »policy-mix«. Dette vil særlig indebære en forbedring af udgifts- og indtægtsstrukturen og i nogle tilfælde en nedtrapning af udgifternes andel i BNP samt en reduktion af skattebyrden.

Nogle af disse lande kendetegnes endvidere ved et stærkt inflationspres og et stort underskud over for udlandet, f.eks. Det Forenede Kongerige og Spanien, eller ved en høj udlandsgæld, f.eks. Danmark. Det er derfor nødvendigt at fastholde en forsigtig budgetpolitik i disse lande.

3. *Konvergens i de eksterne positioner*

I en integrerende økonomi med fuldstændigt liberaliserede kapitalbevægelser og mere faste valutakurser må konvergensen i de løbende poster vurderes i en anden sammenhæng, og hensigtsmæssigheden af uligevægte på de løbende poster må vurderes individuelt.

Spanien har et stort løbende underskud (som udgør over 3,5 % af BNP i 1990). Et løbende betalingsbalanceunderskud giver i sig selv ikke anledning til bekymring i Spaniens tilfælde, så længe det svarer til den kapitalimport, som er nødvendig for at finansiere en hurtig vækst i de produktive investeringer. Kapitalimporten har dog medført et opadgående pres på valutakursen. Det, der giver anledning til bekymring, har imidlertid været den hurtige forværring af de løbende poster, som udviste ligevægt i 1987. Underskuddet forventes dog at stabilisere sig i 1991 og 1992. Hvis valutakursstabiliteten skal opretholdes, må vækstraten i lønomkostningerne pr. produceret enhed i Spanien snart bringes ned under den stigning, som registreres hos landets vigtigste samhandelspartnere, således at Spanien kan forbedre sin konrkurrencestilling. Dette ville også skabe betingelser for en fortsat stærk vækst, som er en forudsætning for at reducere den høje arbejdsløshed og for at fortsætte indhentningsprocessen. Disse betragtninger gælder for Grækenland, hvor betalingsbalancesituationen er blevet kraftigt forværret i de seneste år, og hvor der kun forventes en beskeden forbedring i 1991 og 1992.

I Italien giver den eksterne stilling ikke anledning til bekymring i øjeblikket, men det er i høj grad påkrævet at være opmærksom på lønudviklingen for at opretholde konkurrenceevnen. I Det Forenede Kongerige forventes en forbedring af betalingsbalancen, hovedsagelig som følge af nedgangen i den indenlandske efterspørgsel. Omkostningsudviklingen bør fortsat nøje overvåges for at undgå en ny forværring af de løbende poster, når den indenlandske efterspørgsel igen stiger.

Det vil i store træk være muligt at opretholde de løbende betalingsbalancestillinger i de oprindelige lande i det snævre bånd. Det tyske eksterne overskud, som igennem nogen tid har givet anledning til bekymring, vil forsvinde som en konsekvens af den tyske enhedsproces. Der er gjort betydelige fremskridt i Danmark, hvor de løbende poster i 1990 for første gang siden begyndelsen af 1960'erne udviser et overskud, som forventes at blive fastholdt i 1991 og 1992. Prisen herfor har imidlertid været en mindre vækst. En yderligere forbedring af konkurrencestillingen kunne bidrage til at konsolidere denne forbedring på et højere aktivitets- og beskæftigelsesniveau.

Det interne inflationspres kan absorberes ved hjælp af passende penge-, budget- og strukturpolitiske tiltag, således at de positive fundamentale vækstbetingelser i Fællesskabet kan bevares. Udviklingen af Fællesskabets potentiel vil samtidig forbedre økonomiens udbudsside og bidrage til, at vækstrenden på mellemlang sigt i Fællesskabet kan opretholdes. En sådan »policy-mix« opfylder samtidig betingelserne for at kunne bevæge sig henimod Den Økonomiske og Monetære Union.

VIGTIGSTE ØKONOMISKE INDIKATORER 1988—1992

FÆLLESSKABET, USA OG JAPAN

a) **BNP i faste priser** (1)
(procentvis ændring i forhold til året før)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	4,6	3,9	3,7	2 1/4	2 1/2
DK	0,5	1,2	1,6	1 1/2	2 1/4
D	3,7	3,3	4,7	2 3/4	1 3/4
GR	4,1	2,8	0,1	3/4	1 1/2
E	5,2	4,8	3,7	3	3 1/2
F	3,6	3,6	2,8	1 1/2	2 1/2
IRL	3,9	5,9	5,2	1 3/4	2 1/4
I	4,2	3,2	2,0	1 3/4	2 1/2
L	5,5	6,1	3,7	3	3 1/4
NL	2,7	4,0	3,3	2 3/4	1 3/4
P	3,9	5,4	4,0	2 3/4	2 3/4
UK	4,6	2,2	0,6	- 2 1/4	2 1/4
EF	4,0	3,3	2,7	1 1/4	2 1/4
USA	4,5	2,8	1,0	0	1 1/2
JAP	5,7	4,9	5,6	3 3/4	4

b) **Indenlandsk efterspørgsel i faste priser**
(procentvis ændring i forhold til året før)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	4,1	4,9	3,6	2 1/4	2 1/2
DK	- 1,7	0,3	- 0,8	1/4	1 1/2
D	3,8	2,7	5,1	3	2 1/2
GR	7,0	3,3	2,5	3/4	2
E	7,1	7,8	4,6	3 1/2	4 1/4
F	3,8	3,2	3,2	1 3/4	2 3/4
IRL	0,4	6,0	5,5	1 1/2	1 3/4
I	5,0	3,6	1,9	2	3
L	3,6	7,8	3,7	4 1/4	3 3/4
NL	1,6	4,9	3,8	2 1/4	1
P	7,4	4,0	5,8	5 1/4	4 1/2
UK	8,0	3,1	- 0,1	- 3	2 1/2
EF	5,0	3,7	2,8	1 1/2	2 3/4
USA	3,3	2,2	0,5	- 1/2	1 1/2
JAP	7,3	5,7	5,8	4	4 1/2

c) **Deflator for det private forbrug**
(procentvis ændring i forhold til året før)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,6	3,5	3,5	3 1/4	3 1/2
DK	4,9	5,1	2,6	2 1/2	2 1/2
D	1,3	3,1	2,5	3 1/2	4 1/4
GR	14,2	14,7	20,5	18	13
E	5,1	6,6	6,4	6	5 1/4
F	2,9	3,5	3,0	3	3 1/4
IRL	2,5	3,9	2,6	3	3
I	5,2	5,8	6,2	6 1/4	5 1/2
L	2,8	3,4	3,8	3 1/2	3 1/2
NL	0,4	2,9	2,6	2 3/4	3
P	10,0	12,8	13,6	11 1/2	9 3/4
UK	4,9	5,9	7,2	6 1/2	5
EF	3,7	4,9	5,0	5	4 3/4
USA	4,0	4,5	5,0	4 1/2	5
JAP	- 0,1	1,7	2,4	2 3/4	2 1/2

d) **Betalingsbalancens løbende poster**
(i % af BNP)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,5	1,1	0,7	1	1
DK	- 1,2	- 1,2	0,8	1 1/2	2 1/2
D	4,2	4,7	3,0	0	- 1/4
GR	- 2,0	- 4,8	- 5,7	- 5	- 4
E	- 1,1	- 3,2	- 3,5	- 3	- 3 1/4
F	- 0,3	- 0,1	- 1,0	- 3/4	- 1
IRL	1,7	1,3	2,7	2 1/4	1 3/4
I	- 0,8	- 1,4	- 1,4	- 1 1/4	- 1 1/2
L	33,5	34,4	29,3	26 1/2	24 3/4
NL	2,5	3,3	4,0	4	4
P	- 4,4	- 2,9	- 0,1	- 1 1/4	- 2 1/4
UK	- 4,6	- 4,8	- 2,3	- 1	- 1 1/4
EF	0,1	- 0,1	- 0,2	- 1/2	- 3/4
USA	- 2,5	- 1,9	- 1,8	- 1/4	- 1
JAP	2,8	2,1	1,2	1	1

(*) Skøn maj 1991.
(1) BNI for USA og Japan fra og med 1989.

e) **Antal arbejdsløse**
(i % af arbejdsstyrken)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	10,0	8,5	8,1	8 1/2	8 1/4
DK	6,5	7,7	8,6	9	8 3/4
D	6,1	5,5	5,1	4 1/2	4 3/4
GR	7,6	7,5	7,5	8 3/4	9 1/4
E	19,3	17,1	16,1	16	15 1/2
F	9,9	9,4	9,0	9 1/4	9 1/2
IRL	17,4	16,0	15,1	16	16 3/4
I	10,8	10,7	9,8	9 3/4	9 1/2
L	2,1	1,8	1,7	1 1/2	1 1/2
NL	9,3	8,7	8,1	7 3/4	7 3/4
P	5,6	4,8	4,6	4 3/4	5 1/4
UK	8,5	7,0	5,7	8 1/2	10 3/4
EF	9,7	8,9	8,2	8 3/4	9 1/4
USA	5,5	5,3	5,4	6 1/2	6 1/2
JAP	2,5	2,3	2,1	2 1/4	2 1/4

f) **Den offentlige sektors netto fordringserhvervelse**
(i % af BNP)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	- 6,6	- 6,7	- 6,0	- 6 1/4	- 6
DK	0,5	- 0,5	- 1,5	- 1 1/4	- 1
D	- 2,1	0,2	- 2,2	- 4 3/4	- 4
GR	- 15,5	- 19,2	- 18,9	- 15 1/2	- 10 3/4
E	- 3,3	- 2,7	- 3,7	- 2 3/4	- 2
F	- 1,8	- 1,2	- 1,6	- 1 1/2	- 1 1/2
IRL	- 5,2	- 3,5	- 3,4	- 3 3/4	- 3 1/2
I	- 10,9	- 10,1	- 10,6	- 10	- 10
L	2,1	3,3	4,2	1 3/4	1 1/2
NL	- 5,2	- 5,0	- 5,7	- 4 3/4	- 5
P	- 5,4	- 3,4	- 5,8	- 5 1/2	- 5
UK	1,1	1,0	- 0,5	- 2 1/4	- 3 1/4
EF	- 3,7	- 2,9	- 4,1	- 4 1/2	- 4 1/2
USA	- 2,0	- 1,7	- 2,4	- 1 3/4	- 2 1/2
JAP	2,1	1,8	2,2	1 3/4	2

g) **Samlet beskæftigelse**
(årlig procentvis ændring)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,5	1,1	1,0	0	0
DK	- 0,0	- 0,6	- 0,7	- 1/4	1/4
D	0,8	1,4	2,8	1 3/4	3/4
GR	1,6	1,5	0,4	- 1/4	0
E	3,5	3,6	2,6	1 1/2	1 3/4
F	0,7	1,2	1,2	1/2	1/2
IRL	0,4	- 0,1	2,1	1/4	1/2
I	0,9	0,2	1,4	1/2	1/2
L	3,1	4,0	2,4	1 1/4	1 1/2
NL	1,4	1,6	1,9	1	1/2
P	0,1	1,0	2,5	1	1/2
UK	3,3	2,8	0,6	- 2 1/2	- 2
EF	1,6	1,6	1,6	1/4	1/4
USA	2,8	2,3	0,4	- 1	1
JAP	1,6	1,9	2,0	1 1/2	1 1/2

h) **Realaflønning pr. beskæftiget** (1)
(årlig procentvis ændring)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	0,8	0,6	2,3	2 1/2	2 1/2
DK	0,9	- 1,6	1,0	1	1
D	1,7	- 0,2	1,5	2 3/4	1 1/4
GR	3,7	4,1	0,6	- 2	- 1/4
E	1,1	- 0,5	1,2	1 1/4	1
F	1,2	1,2	1,8	1 1/2	1
IRL	2,9	2,2	3,0	3 1/4	2 1/2
I	4,0	3,1	3,9	1 3/4	2
L	0,5	3,0	1,8	2 1/2	2 1/4
NL	1,1	- 2,4	1,6	2	1 3/4
P	3,1	0,8	3,7	5 1/4	4 3/4
UK	2,9	2,8	3,4	2	1 3/4
EF	2,1	1,2	2,4	2	1 1/2
USA	1,9	- 0,7	- 0,1	0	1/2
JAP	3,4	2,2	1,7	1 1/4	1 1/2

(*) Skøn maj 1991.
(1) Deflateret med deflatoren for det private forbrug.

i) **Investeringer i byggeri**
(årlig procentvis stigning, faste priser)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	15,0	9,6	5,7	-1	3
DK	-3,1	-4,6	-3,8	-3	1/4
D	4,7	5,1	5,2	3 1/4	2
GR	7,6	2,1	0,7	0	4
E	12,6	14,9	10,7	6 1/2	7 1/2
F	6,2	6,6	2,3	1 1/4	2 1/4
IRL	-0,7	9,8	8,4	1 1/2	3
I	3,7	3,9	2,5	3/4	2 1/2
L	9,9	8,8	5,9	5 1/2	4 1/2
NL	11,8	2,6	2,5	- 1/4	1/4
P	10,1	3,5	6,5	6 1/4	6
UK	6,1	-0,5	0,1	- 3 1/4	2
EF	6,4	5,3	3,8	1 1/2	3

j) **Investeringer i maskiner og transportmidler**
(årlig procentvis stigning, faste priser)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	17,7	19,0	9,9	3 1/2	4
DK	-7,5	6,6	2,3	- 1 1/4	4 3/4
D	7,7	9,8	12,9	8 3/4	5 3/4
GR	10,8	17,3	10,4	6	10
E	16,5	12,1	1,2	2 1/2	5 3/4
F	8,9	8,1	5,3	1	2 1/2
IRL	5,6	14,1	6,8	3 3/4	4 1/2
I	6,4	5,2	3,5	1 1/4	5 1/4
L	-5,4	14,9	5,6	6 1/4	5 3/4
NL	6,8	5,5	6,0	2 3/4	1/4
P	23,2	7,7	8,5	5 1/4	5 1/2
UK	17,7	8,4	-3,7	-17	3 1/2
EF	10,4	8,6	4,7	1/4	4 1/2

k) **Faste bruttoinvesteringer**
(årlig procentvis stigning, faste priser)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	13,5	13,6	7,6	1	3 1/2
DK	-6,6	0,2	-1,0	- 2 1/4	2 1/4
D	5,1	7,1	8,8	6	4
GR	8,8	8,6	5,2	3	7
E	14,0	13,7	6,7	5	6 3/4
F	8,5	5,8	4,0	1 1/4	2 1/2
IRL	4,6	11,3	7,5	2 3/4	3 3/4
I	6,7	5,1	3,0	1	4
L	-5,5	13,4	5,8	5 3/4	5
NL	9,4	3,0	4,1	1 1/4	1/4
P	15,0	7,5	7,5	5 3/4	5 3/4
UK	14,8	4,8	-1,9	- 10 1/2	2 3/4
EF	9,0	6,7	4,3	3/4	3 3/4
USA	5,0	2,7	-0,1	-3	5 3/4
JAP	12,6	11,0	10,8	5	6 1/2

l) **BNP pr. capita**
(EF = 100), løbende priser og standardisering ved købekraftsparitet

	1960	1973	1986	1991 (*)	1992 (*)
B	95,4	101,2	100,6	104,4	105,1
DK	118,3	113,1	117,0	108,5	108,9
D	117,9	111,1	114,0	113,8	112,3
GR	38,6	56,8	55,9	52,5	52,3
E	60,3	79,0	72,8	79,3	80,5
F	105,8	110,4	110,1	108,9	109,1
IRL	60,8	58,9	63,4	68,9	69,0
I	86,5	93,3	103,0	103,6	104,0
L	158,5	141,9	126,2	133,0	134,9
NL	118,6	113,1	106,0	103,9	103,3
P	38,7	56,4	52,5	56,7	57,1
UK	128,6	108,5	105,4	101,3	101,3
EF	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
USA	189,6	161,6	155,7	147,3	145,6
JAP	55,8	96,3	110,7	121,7	124,0

(*) Skøn maj 1991.
Kilde: Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber.